

Український Вільний Університет як центр збереження національної ідентичності української еміграції (1921–1991)

Тетяна Гавриленко

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка,
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського

leonida13@ukr.net

Національна ідентичність

відчуття належності до певної держави чи нації (*Ashmore, Jussim, & Wilder, 2001*), що виявляється у самобутніх традиціях, культурі та мові (*Dollinger, 2015*);

суб'єктивне відчуття, яке людина поділяє з групою людей про націю, незалежно від громадянства (*Anthony, 2004*)

Українська ідентичність

історично сформована система ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту й українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів (феноменів) (*Грабовська, 2014; Шапаренко, 2015*)

Основні хвилі еміграції українців

I хвиля еміграції (кінець XIX ст. – 1914) – соціально-економічні причини

II хвиля еміграції (1918 – 1939) - політичні та соціально-економічні причини

III хвиля еміграції (1945 – перша половина 1980-х) – політичні причини

IV хвиля еміграції (кінець 1980-х – 2010-ті) – соціально-економічні причини

V хвиля еміграції (24.02.2022 – дотепер) – політичні причини

Періоди діяльності Українського Вільного Університету (1921 – дотепер)

**Віденський
період**
(січень – серпень
1921)

**Празький
період**
(вересень 1921 –
квітень 1945)

**Мюнхенський
період**
(вересень 1945 –
дотепер)

Віденський період (січень – серпень 1921)

Структура УВУ складалася з двох факультетів:
філософського та правничого.

До викладання були залучені українські вчені:
Д.Антонович, Д.Дорошенко, В.Липинський, С.Шелухін та ін.

Навчалось 90 студентів.

Олександр Колесса
перший ректор УВУ
(<https://surl.li/cmdsnf>)

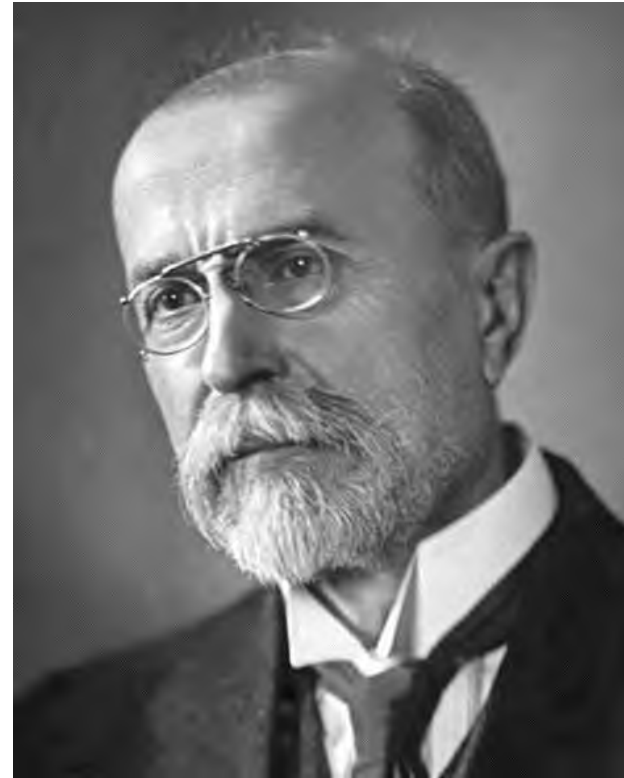

Празький період (1921–1945)

Карлів університет, Прага

(<https://www.cuni.cz>)

Томаш Масарик

перший президент

Чехословацької Республіки (1918-1935)

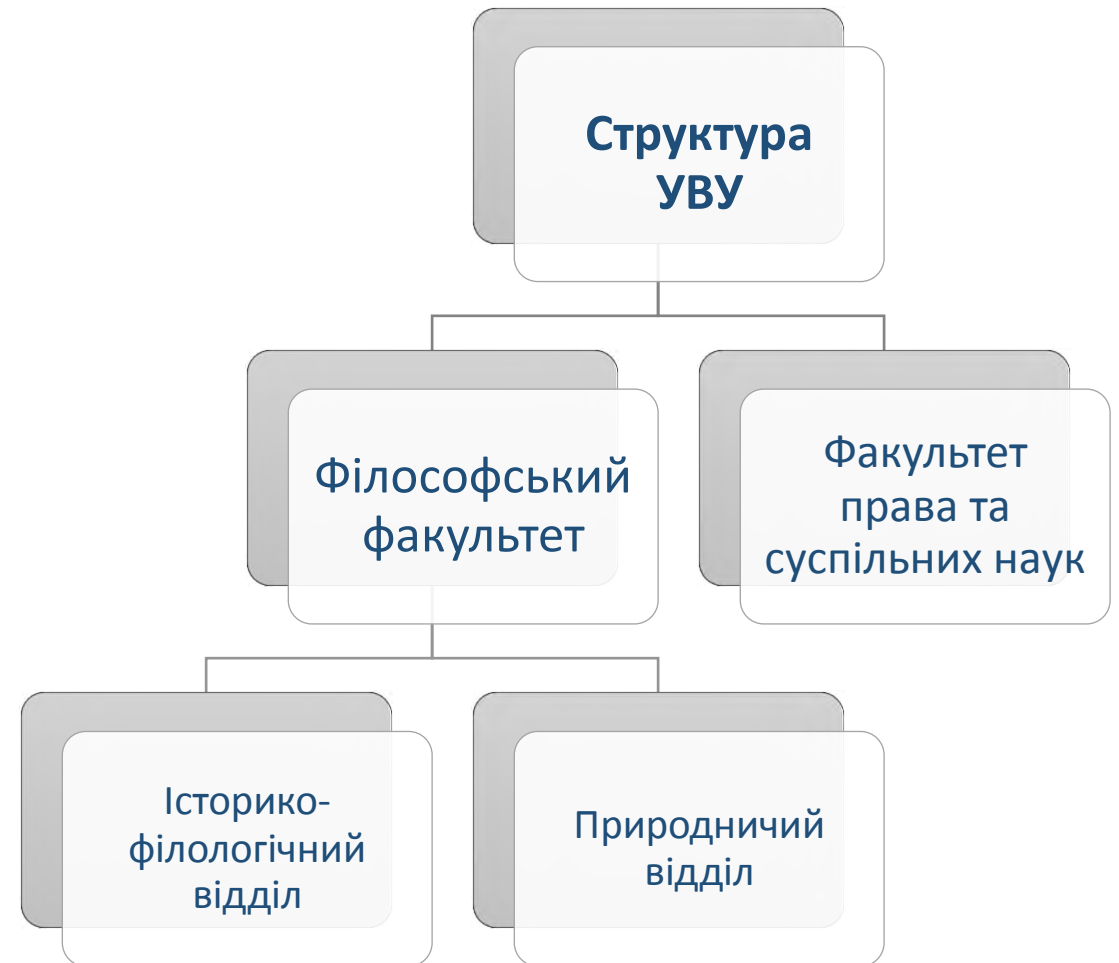
(https://en.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Masaryk)

Празький період (1921–1945)

Навчальні заняття відбувалися у приміщеннях Карлового університету.

У першому семестрі до УВУ вступило більше 700 осіб.

Навчання було безоплатним та доступним для представників усіх національностей.

Празький період (1921–1945)

Професори Українського Вільного Університету

Прага, 1926

(<https://surl.lu/lejpus>)

Празький період (1921–1945)

УВУ провадив педагогічну, науково-дослідницьку та видавничу діяльність.

Основна увага приділялася українознавчим дослідженням.

УВУ відіграв помітну роль у заснуванні українських організацій та наукових установ:

- Українського правничого товариства (1923),
- Українського академічного комітету (1924),
- Музею визвольної боротьби України у Празі (1925),
- Українського наукового інституту в Берліні (1926).

Празький період (1921–1945)

Під час Другої світової війни УВУ був значно обмежений у правах і діяльності та підпорядковувався ректорові Карлового університету.

У 1945 р. частина професорів і студентів емігрувала до Мюнхена.

Августин Волошин
ректор УВУ (1945)
(<https://surl.li/sfcubs>)

Мюнхенський період (1945 – 1991)

Баварський уряд

- надав у користування УВУ приміщення німецької школи,
- виплачував невеликі дотації,
- офіційно визнав УВУ як приватний заклад вищої освіти з правом надавати наукові ступені магістра та доктора.

Український Вільний Університет

Мюнхен

(<https://surl.li/kzcueg>)

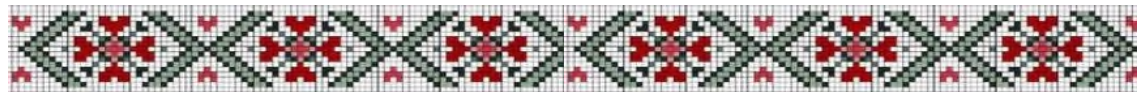
Мюнхенський період (1945 – 1991)

Студенти та професори факультету права та суспільно-економічних наук

Мюнхен, 1948

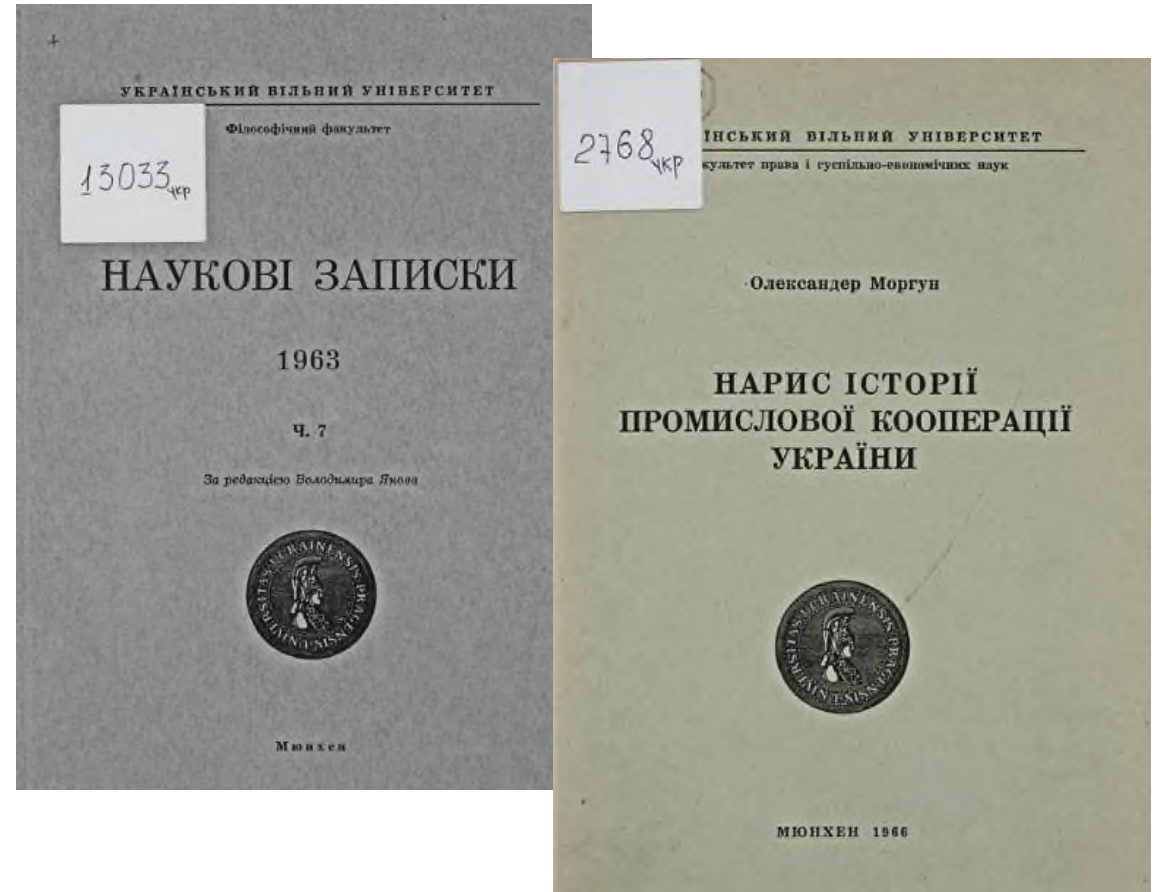
(<https://surl.li/lksilo>)

Мюнхенський період (1945 – 1991)

З 1956 р. до 1965 р. освітній процес не відбувався.

Професура сфокусувалася на дослідницькій роботі.

Мюнхенський період (1945 – 1991)

Студенти УВУ (1981)

(фото з газети «Америка», 1981, 13 січня)

Викладачі УВУ (1982)

(фото з газети «The Ukrainian Weekly», 1982, № 14)

Висновки

УВУ відігравав важливу роль у збереженні національної ідентичності української еміграції упродовж 1921-1991 рр., зокрема:

- сприяв збереженню української мови та культури;
- став важливим центром для наукових досліджень з питань україністики;
- створив умови для виховання не однієї генерації українців, які відчували себе частиною української спільноти, навіть за межами України.

Використані джерела

Holiat, R. S. (1964): Short History of the Ukrainian Free University. New York.

Hrabovska, I. M. (2014): «Ukrainstvo» yak katehoriia naukovooho analizu [‘Ukrainianness’ as a category of scholarly analysis]. In: Konverskyi, A. Ye. (red.): Dni nauky filosofskoho fakultetu – 2014. Kyiv, Part.2, 144–146. [In Ukrainian]

Kobchenko, K. (2023): “Yedynyi ukrainskyi universytet u vilnomu sviti”: Ukrainskyi Vilnyi. Universytet u Miunkheni v povoiennnyi chas (1945–1991) [‘The Only Ukrainian University in the Free World’: The Ukrainian Free University in Munich in the Post-War Period (1945–1991)]. In: Ukraina Moderna, vol. 32-33, 216-240. [In Ukrainian]

Maruniak, V. (1985): Ukrainska emihratsiia v Nimechchyni i Avstrii po druhii svitovii viini. 1945-1951 [Ukrainian Emigration in Germany and Austria After World War II. 1945-1951]. Miunkhen. [In Ukrainian]

Musiienko, I. (2007): Naukovo-pedahohichna diialnist istorykiv Ukrainskoho vilnoho universytetu v konteksti zberezhennia natsionalnoi identychnosti ukraintsiv [The Scholarly and Pedagogical Activity of Historians at the Ukrainian Free University in the Context of Preserving the National Identity of Ukrainians]. In: Povedinkovi typy v ukrainskomu sotsiokulturnomu seredovyschi: istorychnyi dosvid ta analiz tendentsii. Kyiv, 192-198. [In Ukrainian]

Narizhnyi, S. (1942): Ukrainska emihratsiia: kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii mizh dvoma svitovymi viinamy [Ukrainian Emigration: Cultural Work of Polish Emigrants Between the Two World Wars]. Praha. [In Ukrainian]

Polonska-Vasylenko, N. (1971). Ukrainskyi vilnyi universytet (1921-1971) [Ukrainian Free University (1921-1971)]. Ukrainskyi istoryk, 1-2, 17-27. [In Ukrainian]

Pryshlak, M. (2017): Ukrainskyi Vilnyi Universytet – tse yevropeiska instytutsiia, yaka formuie maibutnikh lideriv intehratsii Ukrainy v Yevropu [The Ukrainian Free University is a European institution that shapes future leaders for Ukraine’s integration into Europe]. Universum, Iss. 5–6, 25–28. [In Ukrainian]

Shaparenko, O. V. (2015): Natsionalna identychnist yak chynnyk formuvannia hromadianskoho suspilstva v Ukraini [National identity as a factor in the formation of civil society in Ukraine]. In: Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Istoriia Ukrainy. Ukrainoznavstvo: istorychni ta filosofski nauky». Kharkiv, Iss. 20, 92–99. [In Ukrainian]

Szafowal, M. (2011): Geschichtlicher Überblick und die Frage nach den Anfängen. In: Patzke, U., Szafowal, M. & Yaremko, R. (Hrsg.): Universitas Libera Ucrainensis: 1921 – 2011. München, 41-81.

Tsivatiy, V. (2022): Zovnishni spravy yevropeiskoi diasporolohii ta diaspornoi dyplomatii: instytutsionalna istoriia Ukrainskoho Vilnoho Universytetu (do 100-litnoho yuvileiu) [Foreign Affairs of European Diasporology and Diaspora Diplomacy: The Institutional History of the Ukrainian Free University (Towards Its 100th Anniversary)]. In: Zovnishni spravy, vol. 32(1), 22–29. [In Ukrainian]

Vidnianskyi, S. V. (1994): Kulturno-osvitnia i naukova diialnist ukrainskoi emihratsii v Chekho-Slovachchyni: Ukrainskii vilnyi universytet (1921-1945 rr.) [Cultural, Educational, and Scholarly Activities of the Ukrainian Emigre Community in Czechoslovakia: The Ukrainian Free University (1921–1945)]. Kyiv. [In Ukrainian]

Дякую за увагу!

